

Raad werk voor pro Cultuur programma

2022/23

Inhoud

Voorwoord	3
1. Positie, visie en werkwijze	4
2. Adviesagenda 2022-2023	9
3. Organisatie, werkwijze en samenstelling raad	15
Colofon	18

Voorwoord

Voor u ligt het Werkprogramma 2022-2023 van de Raad voor Cultuur. De raad adviseert de regering en het parlement over het kunst-, ontwerp-, erfgoed- en mediabeleid. Hij doet dat met beleidsadviezen, instellingsadviezen en uitvoeringsadviezen. Ook publiceert de raad verkenningen en sectoradviezen, waarin de stand van zaken in een bepaalde sector wordt doorgelicht of een maatschappelijk thema wordt onderzocht dat van belang is voor toekomstig beleid. Dit werkprogramma wordt jaarlijks geactualiseerd.

Het eerste hoofdstuk beschrijft de positie en visie van de raad. In hoofdstuk 2 is de adviesagenda opgenomen voor de periode september 2022-september 2023. De samenstelling van de raad kunt u, net als de werkwijze, vinden in hoofdstuk 3.

De raad is een netwerkorganisatie. Raadsleden en medewerkers werken samen met een kring van adviseurs, die hun kennis en ervaring inzetten voor het advieswerk van de raad. Debat en discussie zijn een vast onderdeel van de uitvoering van ons werkprogramma. Met de inzet van deze zeer gevarieerde groep mensen streeft de raad naar kwalitatief hoogwaardige en leesbare adviezen, die bijdragen aan een rijk cultureel leven, richting geven aan het cultuur- en mediabeleid en het veld uitdagen en aanmoedigen.

Dit werkprogramma is tot stand gekomen in overleg met het ministerie van OCW, dat verantwoordelijk is voor het cultuur- en mediabeleid.

1. Positie, visie en werkwijze

1.1 Taken en taakopvatting

De Wet op het specifiek cultuurbeleid bepaalt dat de Raad voor Cultuur ‘tot taak heeft de regering en de beide kamers der Staten-Generaal te adviseren over algemeen verbindende voorschriften en/of te voeren beleid van het Rijk op het terrein van cultuur’. De raad brengt drie typen adviezen uit:

Beleidsadviezen

De raad geeft – gevraagd en ongevraagd – advies over het te voeren overheidsbeleid op het gebied van kunst, ontwerp, erfgoed en media. Het aantal beleidsadviezen en de aard ervan bepaalt de raad zelf, in overleg met de verantwoordelijke bewindspersoon.

Instellingsadviezen

De raad is belast met de advisering over subsidies aan culturele instellingen in het kader van de culturele basisinfrastructuur (BIS). De BIS bestaat uit rechtstreeks door het Rijk gefinancierde instellingen. Eens in de vier jaar vindt advisering hierover plaats. Halverwege de subsidieperiode voert de raad monitoringsgesprekken met alle BIS-instellingen. Ook bezoeken adviseurs van de raad regelmatig activiteiten van deze instellingen om een indruk te krijgen van hun functioneren. Op mediaterrein adviseert de raad eens in de vijf jaar over het concessiebeleidsplan van de NPO en over de erkenningsaanvragen voor (aspirant) publieke omroepen.

Adviezen op grond van wettelijke taken

De raad is betrokken bij de uitvoering van een aantal wettelijke taken. Op grond van de Mediawet adviseert de raad over omroeperkenningen en het concessiebeleidsplan van de Nederlandse Publieke Omroep. Andere uitvoeringstaken van de raad zijn adviezen over de aanwijzing van professionele organisaties voor monumentenbehoud; over de voordracht van sites voor het Europees Erfgoedlabel; over de voordracht van immaterieel erfgoed bij UNESCO; over aanwijzingsprogramma's in het kader van de Erfgoedwet en over billijke vergoedingen voor de exploitatie van auteursrechten.

De Raad voor Cultuur wil adviezen geven die bijdragen aan een rijk cultureel leven, richting geven aan het cultuurbeleid en het culturele veld uitdagen en aanmoedigen. Wij geven deze adviezen vanuit een bijzondere positie. De raad is namelijk enerzijds onderdeel van het staatsbestel, maar functioneert anderzijds volledig onafhankelijk. We mengen ons in actuele discussies, maar laten ons niet leiden door de waan van de dag. De raad is geen wetenschappelijk instituut, maar we betrekken wetenschap en wetenschappers bij ons werk. De raad doet mee aan het publieke debat, maar we bedrijven geen journalistiek. Vanuit deze ‘tussenpositie’ adviseert de raad aan de hand van de volgende drie uitgangspunten:

1. De raad is onafhankelijk

In zijn positie tussen politiek, maatschappij, media en ambtenarij bewaakt de raad zijn onafhankelijke positie. Dat gaat verder dan alleen het principe dat hij ‘zonder last of ruggenspraak’ opereert. De raad oriënteert en informeert zich breed en baseert zijn adviezen op uiteenlopende bronnen. Zulke bronnen kunnen zowel feitelijke gegevens zijn (evidence based), wetenschappelijk onderzoek (*theory based*) als meningen van kunstenaars, deskundigen en leken (*opinion based*). We moeten weten wat er speelt en zoeken daarom verbindingen met culturele instellingen, media, wetenschap en overheid. De raad staat dus niet boven de partijen, maar ertussen. Bij onze advisering maken we zo goed mogelijk duidelijk hoe we tot conclusies zijn gekomen en welke afwegingen we daarbij hebben gemaakt.

2. De raad adviseert met visie en durf

Goede adviezen komen in verschillende vormen en maten, maar zijn in ieder geval goed beargumenteerd en duidelijk. De raad prikkelt waar het kan, moedigt aan waar nodig en wijst op nieuwe perspectieven. We zoeken de grenzen van het cultuur- en mediadebat op en anticiperen op ontwikkelingen of dilemma’s.

De raad heeft kennis van zaken of weet deze kennis te ontsluiten. We staan open voor nieuwe geluiden en dwarse zienswijzen, maar hebben ook oog voor traditie en het culturele verleden. We benaderen problemen waar het kan interdisciplinair en betrekken waar nodig deskundigen uit andere sectoren. De raad werkt vanuit een consistente visie op cultuur en herijkt deze ook met enige regelmaat.

3. Adviezen hebben impact

In het begrippenkader van adviesraden is ‘doorwerking’ een belangrijk begrip dat wordt gebruikt om het effect van een advies te duiden. Die effecten kunnen zowel gaan om concrete maatregelen die direct in beleid te vertalen zijn als om de impact op de lange termijn. De doorwerking van adviezen wordt niet alleen bepaald door de inhoud ervan, maar ook door de manier waarop er wordt geadviseerd. Aandacht voor proces en vorm is van belang.

De raad zoekt het debat en de dialoog op. Discussies over cultuur- en mediabeleid vergroten de aandacht, beïnvloeden (publieke of politieke) opinies en brengen beweging. Na afronding van een advies zorgt de raad ervoor dat het voor iedereen toegankelijk is en brengen we het onder de aandacht van de media en het veld.

1.2 Visie en adviesdomeinen

Visie op cultuur^[1]

In de visie van de raad is aan cultuur een breed palet aan waarden verbonden. Het kan gaan om kunstzinnige of kunsthistorische waarden: de beleving van schoonheid, de reflectie op de wereld om ons heen. Het kan ook gaan om maatschappelijke opbrengsten: culturele voorzieningen dragen bij aan beter onderwijs, kunnen positieve effecten hebben op de gezondheid, een actieve deelname van burgers aan de samenleving stimuleren of bijdragen aan de gemeenschapszin van (groepen) burgers. Het kan eveneens gaan om economische waarden: culturele voorzieningen in de buurt leiden tot meer opbrengsten in de horeca, hogere huizenprijzen of een aantrekkelijker vestigingsklimaat voor bedrijven.^[2] Of het nu om een individu, een instelling, een bedrijf of een overheidsinstelling gaat, er is voor elk wat wils in het waardenpalet.^[3] De coronacrisis maakte de economische

1. Ontleend aan ‘Agenda Cultuur 2017-2020 en verder’, die de raad in april 2015 heeft gepubliceerd.

2. Marlet 2009 en Marlet 2010.

3. Boogaard 2014. Boogaard visualiseert dit handzaam in een betekenisencirkel voor kunst en cultuur.

en maatschappelijke waarde van cultuur eens te meer zichtbaar. Enorme aantallen medewerkers en zzp-ers zaten van de ene op de andere dag thuis en zonder cultuur verdween het ‘samen’ uit de samenleving.

Volgens de raad zal elke discussie over de waarde van cultuur rekening moeten houden met die ene eigenschap waarmee cultuur zich onderscheidt van al het andere. Dat is de esthetische waarde van de kunsten en de intrinsieke waarde van het erfgoed. Geen enkel ander onderdeel van onze samenleving – sport, economie, wetenschap, religie – doet zo’n expliciet beroep op deze esthetische en intrinsieke waarde. Deze waarden ontstaan doordat een persoon zich ‘mentaal verbindt’ aan kunst en erfgoed.^[4] In de kunsten gebeurt dat doordat een lezer, luisteraar of toeschouwer wordt aangesproken door de esthetische kwaliteiten van een kunstwerk. Op die manier kan het bijvoorbeeld schoonheid, ontroering of contemplatie bieden. Maar evengoed kan het een schok, afkeer, verdriet, discussie en confrontatie veroorzaken. In het erfgoed legt een object of handeling een persoonlijke verbinding tussen mensen en (hun eigen of een andere) geschiedenis, tradities en verhalen.

Dat wil niet zeggen dat cultuur is losgezongen van de werkelijkheid en alleen maar ‘mooi’ is. De culturele en creatieve sector staat midden in de maatschappij, draagt bij aan het verbeelden en oplossen van maatschappelijke vraagstukken, verbindt en kan direct of indirect zeer geëngageerd zijn. Zij kan de wereld waarin wij leven becommentariëren en er (soms radicale) kritiek op leveren. Zoals toneelregisseur Johan Simons enige jaren geleden zei: “Kunst kan een samenleving helpen over zichzelf te reflecteren, nieuwe denkpijlers te openen, het ondenkbare te denken, afgronden zichtbaar te maken, en ja, ook troost te bieden.”^[5] Voor erfgoed geldt dat evenzeer; de objecten en gebruiken die uit de historie voortkomen, laten zien hoe onze of andere samenlevingen waren – en dat kan heel confronterend zijn. Ook in de architectuur worden niet alleen comfortabele en eenvoudig toegankelijke gebouwen ontworpen. Maar zulke, soms confronterende plekken laten je een andere blik op de ruimte werpen, en zorgen ervoor dat je op een andere manier tot je eigen leefomgeving verhoudt. Deze onderscheidende waarden van cultuur kunnen dus ook choqueren of beledigen. Dat wordt niet altijd door iedereen geaccepteerd. Door de eeuwen heen – ook in deze tijd – is het een reden voor uiteenlopende regimes en maatschappelijke groepen om het geluid van kunstenaars te smoren of te vernietigen. Des te belangrijker is het dat die aspecten van cultuur hoog in het vaandel worden gehouden. De functie van cultuur als vrijplaats van kritische, onconventionele opvattingen en visies moet worden gekoesterd en bewaakt.

Hoofdpijnen adviesagenda

De raad bepaalt in samenspraak met het ministerie van OCW de hoofdpijnen van zijn adviesagenda. In zijn advies ‘Cultuur dichtbij, dicht bij cultuur’ heeft de raad voorstellen gedaan over de inrichting van het cultuurbestel vanaf 2021. Dit is verder uitgewerkt in het in 2021 verschenen advies over de Culturele Basisinfrastructuur 2021-2024 (huidige subsidieperiode). Daarnaast heeft de raad onder andere in zijn adviezen Onderweg naar overmorgen en Sterker uit corona stil gestaan bij de wendbaarheid en weerbaarheid van de sector. De raad schetst in deze adviezen de betekenis van corona voor de sector en de hoofdvragen die daaruit voortvloeien richting de toekomst. In Investeer in cultuur voor iedereen en De culturele basis op orde benadrukt hij het belang en de waarde van investeringen in cultuur en media, zowel nationaal, als lokaal en provinciaal.

4. Van Maanen 2009, Bartelse en Weggeman 2013, Gielen 2014.

5. Simons 2014: 1.

In zijn recente advies Beweging in het bestel constateert de raad dat er een unieke kans ligt om de culturele en creatieve sector weerbaarder en wendbaarder te maken én gelijktijdig in te zetten op ruimte voor herstel van de sector na corona. Dat vergt wel een brede blik op het cultuurbestel als geheel en voldoende tijd om het gesprek hierover te voeren. De gebruikelijke vierjaarlijkse cyclus om te komen tot een nieuwe subsidieronde voor cultuur is daarvoor te kort en zou volgens de raad met twee of vier jaar verlengd moeten worden.

Het cultuurbestel van de toekomst is voor de raad een bestel dat iedere inwoner van Nederland toegang biedt tot cultuuraanbod, cultuureducatie en -participatie. Het biedt iedereen – van jong tot oud, met welke achtergrond of woonplaats dan ook – mogelijkheden om zich cultureel en creatief te ontplooien, te ontwikkelen en zelf cultuur te beoefenen en te maken. Elke culturele discipline of genre moet daarbinnen aan bod kunnen komen. Het biedt ook iedereen mogelijkheden om cultuur te beleven – op traditionele en nieuwe manieren – om schoonheid te ervaren, verrijkt te worden met kritische reflecties op de samenleving, intellectueel uitgedaagd te worden of emotioneel geraakt. Helaas is dat op dit moment nog lang niet overal zo.

Daarom is het volgens de raad belangrijk om fundamenteel en in de volle breedte naar het cultuurbestel in Nederland te kijken. Van daaruit kunnen oplossingen worden gevonden om het meer bij de tijd te brengen. Door twee of vier jaar extra tijd in te bouwen, ontstaan bovendien rust en ruimte voor herstel van de sector na corona.

De raad heeft in de afgelopen twee coronajaren veel gesproken met jonge makers, werkenden in de sector, culturele instellingen en brancheorganisaties, gemeenten, provincies en fondsen om een beeld te krijgen van het effect van de pandemie op de cultuursector. Tijdens die gesprekken kwamen steeds weer dezelfde structurele knelpunten terug. Het gaat er daarbij onder meer om dat cultuureducatie en -participatie helaas nog lang niet voor iedereen in Nederland vanzelfsprekend zijn. Ook regionale spreiding en diversiteit en inclusie van het aanbod voor een breed publiek vragen om aandacht. Net als een eerlijke en stabiele culturele arbeidsmarkt voor makers en andere werkenden in de sector.

Deze knelpunten stonden voor de pandemie ook al op de agenda, maar kwamen door de opeenvolgende lockdowns nadrukkelijker aan de oppervlakte. Dit beeld werd nog eens bevestigd in een inventarisatie van 30 jaar cultuurbeleid. De structurele knelpunten zijn volgens de raad niet alleen op te lossen binnen het bestaande subsidiestelsel voor de zogeheten Culturele basisinfrastructuur (BIS). Subsidie ziet de raad dan ook nadrukkelijk niet als het enige beleidsinstrument om tot een weerbaardere en wendbaardere sector te komen. Om de structurele knelpunten aan te pakken wil de raad een visie ontwikkelen op het gehele cultuurbestel in 2035 en een pad uitstippelen over hoe daar te komen. De raad gaat hiermee de komende tijd aan de slag, in samenspraak met de (rijks-)cultuurfondsen, provincies, gemeenten, culturele en ondersteunende instellingen en natuurlijk met makers en andere werkenden in de sector.

Op het terrein van de media heeft de raad de afgelopen jaren twee adviezen over de toekomst van de publieke omroep uitgebracht: De tijd staat open en Zicht op zo veel meer. In 2019 heeft de raad briefadviezen uitgebracht over de toekomst van de publieke omroep en de organisatie en financiering van lokale publieke omroepen (in samenwerking met de Raad voor het Openbaar Bestuur).

In 2020 en 2021 volgden adviezen over de functie van lokale media, de toekomstplannen van de NPO (Concessiebeleidsplan 2022-2026), de omroeperkenningen en NPO Start. In 2022 reflecteerde de raad fundamenteel op de mogelijkheid om legitimatiecriteria op te stellen voor de erkenning van landelijke publieke omroepen. Deze adviezen, en de daaropvolgende beleidsontwikkelingen die de verantwoordelijke bewindspersonen voor Media hebben ingezet, zijn leidend voor het deel van de adviesagenda dat zich richt op het mediabestel.

Een onafhankelijk en betrouwbaar, publiek mediabestel – op landelijk, regionaal en lokaal niveau – is een groot goed. De programma's, artikelen, websites en live streams die ons bereiken, becommentariëren en verbeelden gebeurtenissen en cultuur in Nederland en daarbuiten. Zij verbinden bevolkingsgroepen, informeren, leren en vermaken ons. Zij verrijken ons leven. Het mediabestel vormt met zijn kwalitatief hoogwaardige en onafhankelijke nieuwsvoorziening een dragende pijler onder onze democratische rechtstaat, en dat zou ook in de toekomst zo moeten zijn. Geen eenvoudige opdracht, want er verandert veel en de ontwikkelingen rond de soms noodzakelijke beveiliging van journalisten en de wijze waarop zij worden gehinderd en lastig gevallen in en tijdens hun werk zijn alarmerend.

Technologische vernieuwingen buitelen over elkaar heen, het mediagebruik verandert onder onze handen. Inmiddels krijgen, maken en delen mensen – consumenten en producenten – informatie en belevissen overal, onmiddellijk en op iedere plek. Een moderne en toekomstbestendige, publieke mediadienst moet op deze veranderingen inspelen en er gebruik van maken. De structuur ervan moet zo ingericht zijn dat hij deze veranderingen aankan, lokaal, regionaal en landelijk. Daarbij is het borgen van kwalitatief sterk, onafhankelijke journalistiek van groot belang.

2. Adviesagenda 2022-2023

Om de impact van zijn adviezen te optimaliseren, streeft de raad naar een gevarieerd palet aan adviezen. Naast adviezen die zijn gericht op de ontwikkeling van toekomstvisies kunnen er ook meer concrete en direct uitvoerbare beleidsadviezen worden gegeven. De raad wisselt strategische, sectoroverstijgende adviestrajecten af met toepassingsgerichte briefadviezen die, mits goed getimed, een discussie net even verder kunnen brengen of juist kunnen uitlokken. Naast gevraagd (door de regering, maar ook door de Eerste en Tweede Kamer) kan de raad ook ongevraagd advies uitbrengen. We onderscheiden de volgende publicaties, leidend tot een herkenbaar palet aan adviezen:

Beleidsadviezen

Die betrekking hebben op een bepaalde sector (sectoraal) of van algemeen belang zijn (sectoroverstijgend).

Verkenningen of sectoradviezen

Daarin licht de raad de stand van zaken in een culturele sector door of een maatschappelijk thema onderzoekt dat van belang is voor toekomstig cultuurbeleid.

Instellingsadviezen

Die betrekking hebben op de beleidsplannen of het functioneren van culturele instellingen, of van instellingen op het gebied van de media.

Uitvoeringsadviezen

Die betrekking hebben op de uitvoering van wet- en regelgeving op het gebied van professionele organisaties voor monumentenbehoud, het Europees Erfgoedlabel, aanwijzingsprogramma's in het kader van de Erfgoedwet, immaterieel erfgoed bij UNESCO, billijke vergoedingen voor de exploitatie van auteursrechten en aanvragen rond aanbodkanalen voor de landelijke en regionale publieke omroep.

In de vormgeving en totstandkoming van deze producten is maatwerk geboden. Presentaties, debatten en bijdragen aan sociale media kunnen onderdeel uitmaken van een adviestraject. Leden van de raad, het bureau en zijn adviseurs treden op in de media en leveren bijdragen aan discussiebijeenkomsten, kranten en vaktijdschriften.^[6]

De raad gaat regelmatig op werkbezoek in de vorm van 'residencies': wij verblijven dan enkele dagen in een stad/regio, bezoeken culturele instellingen, praten met makers en kunstenaars en debatteren over beleidsvraagstukken die in zo'n regio spelen. Waar nodig vanwege coronamaatregelen wordt gekozen voor een digitale of hybride vorm.

De raad zal ook het komende jaar – waar mogelijk en wenselijk – adviestrajecten initiëren in samenwerking met andere adviesraden. Daarnaast richt de raad een jongerenplatform op om te borgen dat de stem van de jonge generatie en de jonge makers in de beleidsvorming steviger gehoord wordt.

Hieronder staan de verwachte activiteiten van de raad voor de periode 2022-2023 op een rij. De opsomming is ingedeeld naar beleidsadviezen en verkenningen, instellingsadviezen en uitvoeringsadviezen – en daarbinnen naar de verwachte opleverdatum. De adviesonderwerpen hebben in de regel een relatie met de in hoofdstuk 1.2 opgenomen brede thema's.

2.1 Beleidsadviezen 2022-2023

Voor de werkzaamheden van de raad in 2022-2023 is een politiek besluit over de door de raad bepleite verlenging van de cultuurplanperiode van belang. Het bepaalt immers de tijdlijnen en ruimte voor een besteladvies en de inkleuring van de werkzaamheden voor de voorbereidingen op de beoordeling van subsidieaanvragen voor de volgende cultuurplanperiode. De thema's waar de raad zich op zal richten, zijn onafhankelijk van dit op moment van vaststelling van dit werkprogramma nog te nemen besluit.

Besteladvies culturele sector

Januari 2023

In dit besteladvies doen we aanbevelingen voor de hoofdlijnen van het cultuurbeleid in de komende jaren. We geven daarbij invulling aan de beleidsopgaven die we in de verkenning Beweging in het bestel hebben geïdentificeerd. Wat kan op korte termijn – in de breedte van het cultuurbestel – gebeuren om stappen te zetten? Tegelijk zet de raad een traject in waarbinnen we ons richten op de lange termijn en het gesprek aangaan met de cultuursector over de herziening van het cultuurbestel en het subsidiestelsel voor cultuur.

Cultuureducatie

Eerste helft 2023

Cultuureducatie staat aan de basis van twee hoofddoelstellingen van het cultuurbeleid: ieder kind en iedere jongere moet de kans krijgen om zich artistiek te ontplooiën en iedereen in Nederland moet toegang hebben tot cultuur, ongeacht leeftijd, culturele achtergrond, inkomen en woonplaats. In dit advies staat de vraag centraal hoe cultuureducatie zowel binnen als buiten school meer optimaal kan worden gerealiseerd.

Arbeidsmarkt

Juni 2023

De arbeidsmarktsituatie in de culturele en creatieve sector na corona noopt tot reflectie. Mede naar aanleiding van het advies Passie gewaardeerd van de Raad voor Cultuur en de SER staat het verbeteren van de arbeidsmarktpositie inclusief een eerlijk salaris voor makers in de gehele creatieve sector al jaren op de agenda. De praktijk is echter weerbarstig. Daarbij komt dat de sector op cruciale ondersteunende posities te maken heeft met personeelstekorten. In dit advies maakt de Raad de balans op en staat hij in het bijzonder stil bij de rol die (publieke) subsidieverschaffers kunnen spelen om de implementatie van de Fair Practice Code een stap verder te brengen.

Diversiteit en inclusie

Juni 2023

Het cultuurbestel is nog onvoldoende inclusief. In dit advies reflecteert de raad op stappen richting een meer inclusief bestel, waarbij hij in ieder geval ook ingaat op de rol die (publieke) subsidieverschaffers kunnen spelen vanuit hun beoordelende en monitorende rol.

Koloniale archieven

Maart 2023

In 2020 bracht de Raad voor Cultuur het advies Koloniale collecties en Erkenning van Onrecht uit. Dit advies gaat primair over museale collecties. In het beknopte advies over koloniale archieven zoomt de Raad in het verlengde hiervan in op vraagstukken rond eigenaarschap, zeggenschap, toegang en restitutie.

Verkenning duurzaamheid

Juni 2023

Klimaatverandering bedreigt de wereld, de oplopende energieprijzen raken culturele en creatieve instellingen hard. In dit advies verkent de raad wat de culturele en creatieve sector te doen staat om zélf te verduurzamen, hoe dat zich verhoudt tot de andere opgaven waarvoor de sector zich gesteld ziet, hoe zij anderen kan inspireren hun bijdrage aan het klimaatvraagstuk te leveren en hoe zij anderen met andere domeinen kan laten samenwerken om dit vraagstuk verder te brengen.

Media

In de hoofdlijnenbrief media heeft het kabinet aangegeven dat een tijdelijk adviescollege werkt aan de uitwerking van het voornemen uit het regeerakkoord om naast de voorwaarden voor de ledenaantallen nieuwe toelatings- en verantwoordingscriteria vast te stellen om de maatschappelijke worteling en kwaliteit van omroepen beter te borgen. De raad heeft hier in 2022 advies over uitgebracht en zal de ontwikkelingen de komende periode nauwgezet volgen en waar aan de orde advies uitbrengen.

Follow-up eerdere adviezen

Daarnaast volgt de raad de beleidsontwikkeling op de thema's waarop hij eerder heeft geadviseerd, denk bijvoorbeeld aan de advisering over koloniale roofofstal, Nazi-roofofstal, de Collectie Nederland en het Slavernijmuseum. Het hoofdlijnenakkoord bevat zowel rond de lokale omroep als rond bibliotheken voornemens die nauw aansluiten op eerdere adviezen van de raad (Lokale media, niet te missen! i.s.m. de Raad voor het Openbaar Bestuur) en Een bibliotheek voor iedereen). Als de uitwerking van deze voornemens vragen om een reflectie in aanvulling op onze eerdere advisering, dan zal de raad dit ter hand nemen.

2.2 Instellingsadviezen 2022-2023

Culturele Basisinfrastructuur 2021-2024

Op 4 juni 2020 heeft de raad het advies Culturele Basisinfrastructuur 2021-2024 (BIS) uitgebracht. Na een check op door de instellingen bij OCW aangedragen feitelijke onjuistheden heeft de raad in de zomer 2020 aanvullende adviezen gepubliceerd. Eind 2020 heeft de raad advies uitgebracht op de aangepaste werkplannen van de culturele instellingen die een 'nee, tenzij'-advies van de raad hebben ontvangen. De raad heeft eind 2021 in het advies over de corona-addenda

gereageerd op de aangepaste werkplannen die culturele instellingen naar aanleiding van de ‘ja, mits’-adviezen van de raad hebben ingediend. In de eerste helft van 2023 staan de monitoringsgesprekken met alle individuele instellingen gepland. De oorspronkelijke plannen en de ingediende addenda zijn hiervoor een belangrijke basis.

Daarnaast vinden in 2023 de voorbereidingen plaats voor de BIS-beoordeling voor de periode 2025-2028, in navolging op politieke besluitvorming over de uitgangspuntennotitie en de regeling op het specifiek cultuurbeleid. Vanzelfsprekend heeft een op het moment van vaststelling van dit werkprogramma nog te nemen besluit over de door de raad bepleite verlenging van de cultuurplanperiode invloed op de aard en invulling van deze werkzaamheden.

Monitoring van BIS-instellingen

Tijdens de gehele subsidieperiode volgt de raad de BIS-instellingen. De raad krijgt hierdoor inzicht in het functioneren van deze instellingen en in de BIS als geheel. Deze kennis vormt een belangrijke basis voor het oordeel dat de raad eens in de vier jaar moet geven over de subsidieaanvragen van de instellingen. Monitoring bestaat uit de volgende onderdelen:

1. Het volgen van de activiteiten van de instellingen, zoals concerten, voorstellingen, tentoonstellingen et cetera, zowel ‘live in klassieke zin’ als digitaal. Rapportages hierover worden toegevoegd aan de instellingsdossiers. De raad zal in dit kader ook kennismaken van de jaarrekeningen en bestuursverslagen van de instellingen.
2. Halverwege de subsidieperiode voert een delegatie van de raad een gesprek met de individuele BIS-instellingen. Belangrijke gespreksonderwerpen zijn het uitvoeren van het activiteitenplan, het functioneren van de instelling en de ervaringen van de instelling in de BIS. Deze gesprekken staan in de eerste helft van 2023 gepland.

Als de activiteiten en/of de jaarverantwoording hiertoe aanleiding geven, kan de raad besluiten een vervolgesprek te voeren met een instelling. Hij kan ook op een andere manier stappen ondernemen door bijvoorbeeld tussentijds over de instelling te adviseren.

Advisering publieke omroep

De landelijke publieke omroep kent een vijfjaarlijkse cyclus. Een keer in de vijf jaar adviseert de Raad over het concessiebeleidsplan van de NPO en over de aanvragen van omroeperkenningen door individuele omroepen. In 2021 heeft de raad hierop geadviseerd. De raad heeft in 2022 gereflecteerd op de mogelijkheid om juridisch toetsbare legitimatiecriteria te vinden voor de beoordeling van de maatschappelijke binding van publieke omroepen en alles overziende geconstateerd dat die niet vindbaar zijn. Voor 2022-2023 is geen beoordeling door de raad voorzien, wel zal de raad blijven bijdragen aan de voorbereiding van de beoordeling van de omroeperkenningen voor de volgende vijfjaarperiode.

2.3 Uitvoeringsadviezen 2022-2023

Europees Erfgoedlabel

Met het Europees Erfgoedlabel wordt de zichtbaarheid van de Europese, historische en symbolische waarde van erfgoedsites (gebouwen en locaties) vergroot. De raad heeft in 2012 geadviseerd over de thema's waarbinnen aanvragen voor een Europees Erfgoedlabel kunnen worden ingediend (tolerantie en recht; mobiliteit en maakbaarheid; cultuur en sport; geld en koopmanschap). Tot nu toe heeft de raad vier sites voorgedragen voor een label, die alle vier door de Europese Commissie zijn gehonoreerd. Voor 2022-2023 zijn geen adviesaanvragen op dit terrein voorzien.

Professionele Organisaties voor Monumentenbehoud

Vanaf 2013 adviseert de raad jaarlijks over aanvragen voor de status van professionele organisatie voor monumentenbehoud (POM). Organisaties met minimaal twintig rijksmonumenten in hun bezit en minimaal vijf jaar ervaring kunnen een aanvraag indienen. De aangewezen POM's hebben voorrang bij subsidieverlening en krijgen meer ruimte om de subsidie naar eigen inzicht te verdelen over hun monumentenbestand. In 2022 zal in het najaar weer de jaarlijkse beoordelingsronde plaatsvinden.

Immaterieel erfgoed

In 2012 werd het UNESCO-verdrag over de Bescherming van Immaterieel Cultureel Erfgoed binnen het Koninkrijk der Nederlanden geratificeerd. Naast de vijf domeinen waarin UNESCO immaterieel erfgoed indeelt, hanteert de raad de volgende categorieën: beeld en geluid (inclusief taal als overdrachtsmiddel), eten en drinken, rituelen en gebruiken, ambacht en techniek en feest en spel. De raad adviseerde tot nu toe drie keer over voordrachten; eenmaal voor plaatsing op de representatieve lijst, eenmaal voor deelname aan een multinationale lijst en eenmaal bracht de raad een verzameladvies uit, waarin een selectie van vijf erfgoedelementen werd gepresenteerd om gedurende de periode tussen 2020 en 2025 vanuit het Koninkrijk der Nederlanden voor te dragen voor een plaatsing op de representatieve lijst. Voor 2022-2023 is geen adviesaanvraag vanuit Nederland voorzien. Mogelijk volgt een verzoek tot advisering indien Nederland gevraagd wordt zich aan te sluiten bij een multinationale aanvraag.

Aanwijzingsprogramma's

In de Beleidsregel aanwijzing rijksmonumenten en wijziging rijksmonumentenregister Erfgoedwet is terughoudend beleid geformuleerd voor het aanwijzen van rijksmonumenten.^[7] Over het algemeen gebeurt dit op basis van een aanwijzingsprogramma dat wordt vastgesteld nadat de raad hierover geadviseerd heeft. In 2020 heeft de raad geadviseerd over het aanwijzingsprogramma Romeinse Limes. Voor 2022-2023 is geen adviesaanvraag voorzien.

Vaststellen billijke auteursrechtvergoeding

Per 1 juli 2015 is de Wet Auteurscontractenrecht in werking getreden. Deze wet heeft tot doel om de onderhandelingspositie van makers ten opzichte van de exploitanten van auteursrechtelijk beschermde werken te versterken, en voegt een aantal bepalingen aan de Auteurswet toe. Een van die bepalingen (artikel 25c Auteurswet) is het recht van makers op een minimale billijke vergoeding in ruil voor overdracht van hun auteursrecht of het verlenen van een exclusieve licentie.

7. Beleidsregel van de minister van Onderwijs, Cultuur en Wetenschap van 25 juni 2016, nr. WJZ/1013167 (7544).

Op grond van de wet Auteurscontractenrecht kan de minister van OCW – na advies van een onafhankelijk adviesorgaan – billijke auteursrechtvergoedingen vaststellen voor een bepaalde periode, naar aanleiding van een gezamenlijke aanvraag van een vereniging van makers en een vereniging van exploitanten. Voor 2022-2023 is geen adviesaanvraag voorzien.

Aanbodkanalen nationale en regionale publieke omroep

De landelijke en regionale publieke omroep (NPO en RPO) hebben instemming van de verantwoordelijk bewindspersoon van OCW nodig om aanbodkanalen te starten, te wijzigen of op te heffen. De minister vraagt hierbij advies aan het Commissariaat voor de Media en de Raad voor Cultuur. Bij de aanvraag van een nieuw of significant gewijzigd aanbodkanaal van de landelijke publieke omroep wordt ook aan de Autoriteit Consument en Markt (ACM) om een analyse gevraagd. Voor 2022-2023 is nog niet te voorzien of aanvragen zullen worden ingediend.

3. Organisatie, werkwijze en samenstelling raad

3.1 Organisatie

De raad werkt met een kring van adviseurs, tijdelijke adviescommissies en diverse vaste uitvoeringscommissies. Zij worden ondersteund door het bureau van de raad. Bij de samenstelling van alle gremia is diversiteit het uitgangspunt. De confrontatie van uiteenlopende gezichtspunten, achtergronden en expertisegebieden draagt bij aan de kwaliteit van de advisering. Ook hechten wij aan een representatieve vertegenwoordiging van verschillende bevolkingsgroepen naar leeftijd, geslacht, culturele achtergrond en regionale afkomst.

De raad bestaat uit de volgende gremia:

Raad

De raad bestaat uit acht leden. Naast de voorzitter gaat het om zeven leden, die kennis hebben van het culturele en creatieve veld en daarnaast expertise in andere relevante disciplines (bijvoorbeeld ondernemerschap, financiën, juridische zaken).

We streven naar een vruchtbaar samenspel tussen raad en commissies. Raadsleden nemen in de regel deel aan tijdelijke commissies die een advies voorbereiden. Deze commissies worden in de raad uitgenodigd om (de voortgang van) adviezen toe te lichten.

Kring van adviseurs

Aan de raad is een kring van adviseurs verbonden. De kring heeft het karakter van een 'pool', zodat de inzet van deskundigen kan worden toegesneden op de thematiek van een advies. De kring bestaat op dit moment uit ongeveer 170 adviseurs. Onder hen zijn mensen met kennis van de sectoren en BIS-instellingen, maar ook met specifieke expertise op bijvoorbeeld financieel, juridisch of internationaal terrein. Bij de samenstelling van de kring wordt veel waarde gehecht aan een evenwichtige vertegenwoordiging uit verschillende regio's, bevolkings- en leeftijdsgroepen.

De raad kan voor adviestrajecten een beroep doen op de leden van de kring. Ook spelen de adviseurs een belangrijke rol bij de beoordeling van subsidieaanvragen, monitoring van BIS-instellingen en voorstellingsbezoeken. De kring van adviseurs wordt niet door de bewindspersoon, maar door de raad zelf benoemd zodat deze, afhankelijk van de behoefte, eenvoudig uitgebreid of verkleind kan worden.

Uitvoeringscommissies

Vanwege de uitvoering van een aantal wettelijke taken heeft de raad drie vaste commissies:

- Professionele Organisaties voor Monumentenbehoud (beoordeelt aanvragen van organisaties die de zogenaamde POM-status willen verkrijgen).
- Europees Erfgoedlabel (belast met de voordracht van sites voor het Europees Erfgoedlabel).
- Immaterieel Erfgoed UNESCO (belast met de voordracht van kandidaten voor een UNESCO-lijst van immaterieel erfgoed).

Bureau

De raad is een netwerkorganisatie die wordt ondersteund door een bureau. Het bureau fungeert als knooppunt in en regisseur van het netwerk. Het bestaat uit een kleine groep professionals die met een grote mate van zelfstandigheid hun werk verrichten. De vaardigheden, creativiteit en kennis van deze medewerkers dragen in belangrijke mate bij aan de kwaliteit en doorwerking van de raadsadvisering.

3.2 Werkwijze

De raad is een organisatie waarin, afgezien van een aantal vaste aandachtsgebieden, het werk projectmatig is georganiseerd. Adviestrajecten hebben een kop en een staart, kunnen worden gepland en hebben een vastomlijnd onderwerp. Adviezen en andere publicaties worden in de regel voorbereid door tijdelijke commissies, die voor de duur van een adviestraject in het leven worden geroepen. Zo'n commissie bestaat uit raadsleden, adviseurs uit de kring en externe deskundigen. De commissieleden worden geselecteerd op kennis van zaken, diversiteit, reputatie en een fris geluid. Deze manier van werken garandeert de flexibiliteit en inhoudsdeskundigheid bij het tot stand brengen van adviezen; er worden immers commissies op maat samengesteld. Projectmatig werken biedt ook mogelijkheden om in wisselende teams van medewerkers, adviseurs en raadsleden samen te werken.

Het bureau van de raad coördineert, begeleidt en ondersteunt het werk van de commissies. Elk advies begint met een startnotitie of projectplan, waarin vraagstelling, planning en eindtermen zijn beschreven. De beoogde doorwerking van adviezen wordt vooraf in kaart gebracht. De voortgang ervan wordt in de raad besproken, in aanwezigheid van de voorzitter en mogelijk ook andere leden van de commissie. De raad stelt uiteindelijk het advies vast. Hij is verantwoordelijk voor de inhoud ervan.

De raad schaalst, wanneer het advieswerk daarom vraagt, zijn capaciteit op en kan ook snel weer terugkeren naar zijn basisbezetting. We brengen onze adviezen niet alleen de wereld in, maar halen de wereld ook in huis – letterlijk – door te functioneren als een plek waar het debat over cultuur en cultuurbeleid plaatsvindt. Daar leent onze huisvesting zich goed voor. De raad is gevestigd naast het Centraal Station in Den Haag. In een compacte, prettige ruimte kunnen we flexibel werken, vergaderen en debatteren. Voor bijdragen aan de inrichting ervan nodigt de raad regelmatig jonge kunstenaars en studenten van kunstacademies uit.

3.3 Samenstelling raad

Raad voor Cultuur

Kristel Baele (*voorzitter*), Stef Avezaat, Lennart Booij, Deirdre Carasso, Erwin van Lambaart, John Oliveira, Ellen Schindler. Voor twee posities loopt een wervingsprocedure. Jakob van der Waarden is algemeen secretaris van de raad en directeur van het bureau van de Raad voor Cultuur.

Colofon

De Raad voor Cultuur is het wettelijke adviesorgaan van de regering en het parlement op het terrein van kunst, cultuur en media. De raad is onafhankelijk en adviseert, gevraagd en ongevraagd, over actuele beleidskwesties en subsidieaanvragen.

Werkprogramma 2022-2023

Deze publicatie is een uitgave van de Raad voor Cultuur

Leden

Kristel Baele (*voorzitter*)
Stef Avezaat
Lennart Booij
Deirdre Carasso
Erwin van Lambaart
John Olivieira
Ellen Schindler
Jakob van der Waarden (*directeur*)

Raad voor Cultuur
Prins Willem Alexanderhof 20
2595 BE Den Haag
070 – 3106686
info@cultuur.nl
www.raadvoorcultuur.nl

**RAAD
VOOR
CULTUUR**

Het is toegestaan (delen van) de inhoud van deze publicatie te citeren of te verspreiden, mits daarbij de Raad voor Cultuur en deze publicatie als bronnen worden vermeld.

Aan deze publicatie kunnen geen rechten worden ontleend.

Den Haag, september 2022